

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

ผู้นำองค์กรต่างมุ่งพัฒนาองค์กรให้สำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ หลักที่สำคัญประการหนึ่งของกระบวนการพัฒนาองค์กร คือ การมุ่งแสวงหาวิธีการที่ดีกว่า มาใช้ในการปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วงได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งดึงเอาความรู้ ทักษะและความสามารถของบุคคลในองค์กรมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ถึงแม้จุดเน้นนี้จะมุ่งปรับปรุงการปฏิบัติงาน แต่จุดเน้นที่สำคัญคือ การมุ่งพัฒนาที่ตอบสนองต่อเป้าหมายส่วนบุคคลและเป้าหมายขององค์กรไปพร้อม ๆ กัน ในการพัฒนาองค์กรจึงจำเป็นต้องเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรที่อยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจซึ่งกันและกัน พร้อมเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ อย่างเปิดเผย เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้มีทัศนคติแบบร่วมมือร่วมใจ ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ขององค์กร และสนับสนุนให้บุคลากรใช้ศักยภาพสูงสุดในการปฏิบัติงาน อาจกล่าวได้ว่า การปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรจึงเป็นลักษณะการทำงานเป็นทีม ซึ่งเป็นวิธีการที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในการทำงานในองค์กรอย่างมีแบบแผนนั่นเอง และเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปแล้วว่า การทำงานเป็นทีมเป็นแนวปฏิบัติที่กำลังได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง เนื่องจากมีข้อมูลเชิงประจักษ์แสดงให้เห็นว่า เป็นการพัฒนาทีมงานให้ทำงานได้คล่องตัวช่วยให้ผลการปฏิบัติงานดีขึ้น (สุนันทา เลาहनันท์. 2544 : 28)

การทำงานเป็นทีม มีลักษณะการทำงานที่เปิดโอกาสให้บุคคลหรือทีมงานร่วมมือร่วมใจกันทำงานอย่างใกล้ชิด สามารถประสานความสามารถระหว่างกันอย่างมีประสิทธิภาพ มีการติดต่อสื่อสารที่เป็นเอกภาพ เห็นพ้องต้องกันในการกิจ โดยถือว่าเป้าหมายสูงสุดอยู่ที่ความสำเร็จของทีมเป็นสำคัญ จึงส่งผลให้สมาชิกทีมมีความเข้าใจ มีความผูกพันกัน เป็นการช่วยเพิ่มพูนการยอมรับนับถือต่อกัน ช่วยสร้างขวัญกำลังใจในการทำงานร่วมกัน ประสิทธิภาพของงานและผลผลิตก็จะเพิ่มขึ้น การทำงานเป็นทีมมีความจำเป็นควรให้ความสำคัญในหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ด้วยเหตุผลที่ว่า การทำงานบางอย่าง เราไม่สามารถทำให้สำเร็จได้โดยบุคคลเพียงคนเดียว งานบางอย่างต้องใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จำเป็นต้องอาศัยความรู้ความสามารถจากบุคคลหลายฝ่าย งานบางอย่างเป็นงานที่ต้องทำโดยเร่งด่วนไม่สามารถทำให้สำเร็จได้ทันเวลาที่กำหนด และบางอย่างเป็นงานที่หลายหน่วยงานรับผิดชอบ หากได้มีการร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่ายมาระดมความคิด ทำงานร่วมกันจะทำให้การทำงานนั้น ๆ ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายได้ (สมชาติ กิจยรรยง และจิรัชญา ใจเปี่ยม. 2552 : 57) และถ้าหากว่าทีมงานได้ผ่านการเตรียมตัว การฝึกฝน โดยมีการทำงานร่วมกันจนเกิดความชำนาญ

ในการทำงานและมีการประสานงานที่ดี สมาชิกทุกคนตระหนักถึงความสามัคคี มีการร่วมมือกันมากกว่าการที่สมาชิกแต่ละคนจะแยกกันทำในบทบาทของตนเอง พยายามที่จะแสดงความโดดเด่นของตนเพียงคนเดียวโดยไม่สนใจสมาชิกอื่นในทีม จะทำให้การทำงานเป็นทีมประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (ณัฐพันธุ์ เจริญนันทน์ และคนอื่นๆ. 2545 : 22) ในทางตรงกันข้าม หากหน่วยงานหรือองค์กรขาดการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ อาจทำให้เกิดปัญหา อุปสรรคต่างๆ ในการพัฒนาสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายได้

สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดระยอง เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดการศึกษาในระดับชั้น ประถมศึกษาและระดับชั้นมัธยมศึกษา ให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย คือการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ มีบุคลากรหลักในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล ได้แก่ ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา ที่ต้องมีการประสานความร่วมมือร่วมใจกับทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐ และเอกชน ในการดำเนินงานตามภารกิจความรับผิดชอบของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 งาน ให้เกิดความสำเร็จ ได้แก่ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบริหารงานบุคคล และงานบริหารทั่วไป ให้มีความสอดคล้องกับมาตรฐานและตัวบ่งชี้ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และความต้องการของสถานศึกษา โดยประสานความร่วมมือกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครู ผู้ปกครองนักเรียน หน่วยงานต่างๆ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จึงมีความจำเป็นต้องส่งเสริมให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานและกิจกรรมต่าง ๆ และกำหนดไว้ในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การดำเนินงานของสถานศึกษาสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ สภาพการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา จึงเป็นเรื่องที่สำคัญที่ผลักดันให้การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วยแผนงาน โครงการต่าง ๆ ที่กำหนดไว้สำเร็จลุล่วงได้มากหรือน้อย และมีประสิทธิภาพเพียงใด ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ที่เป็นเป้าหมายสำคัญ หากโรงเรียนขาดการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ อาจทำให้เกิดปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ ได้ เช่น การทำงานบางอย่างดำเนินงานไม่สำเร็จ งานบางอย่างไม่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ งานบางอย่างเกิดความล่าช้ากว่ากำหนด ส่งผลเสียต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ที่ไม่สามารถทำให้เป็นไปตามเป้าหมายการดำเนินงานได้

ผู้วิจัย เป็นผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดระยอง จึงมีความสนใจศึกษา สภาพการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดระยอง เพื่อนำผล

ไปใช้ในการวางแผนพัฒนาการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาและพัฒนาคุณภาพผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน จังหวัดระยอง
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน จังหวัดระยอง จำแนกตามตำแหน่ง และประเภทของสถานศึกษา

ประโยชน์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน จังหวัดระยอง ทำให้ผู้บริหาร ครู และผู้เกี่ยวข้องนำไปใช้ในการวางแผนปรับปรุง และพัฒนาการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษา ให้เกิดการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อคุณภาพของการจัดการศึกษาต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร และครูในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน จังหวัดระยอง ปีการศึกษา 2554 ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 129 คน ครู จำนวน 2,079 คน รวมทั้งสิ้น 2,208 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร และครูในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน จังหวัดระยอง ปีการศึกษา 2554 ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น(Stratified Random Sampling) และเทียบตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 607-610) ได้กลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหาร จำนวน 92 คน ครู จำนวน 322 คน รวมกลุ่มตัวอย่าง ทั้งสิ้น 414 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ แบ่งเป็นดังนี้

1.1 ตำแหน่ง

- 1.1.1 ผู้บริหาร
- 1.1.2 ครู
- 1.2 ประเภทของสถานศึกษา
 - 1.2.1 โรงเรียนประถมศึกษา
 - 1.2.2 โรงเรียนมัธยมศึกษา
 - 1.2.3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ สภาพการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดระยอง 6 ด้าน ประกอบด้วย
 - 2.1 ด้านความไว้วางใจ
 - 2.2 ด้านการสื่อสารแบบเปิด
 - 2.3 ด้านความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของเป้าหมาย
 - 2.4 ด้านการยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน
 - 2.5 ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์
 - 2.6 ด้านการมีส่วนร่วมในการทำงาน

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ มีนิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยดังต่อไปนี้

การทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง การร่วมกันดำเนินกิจกรรมของผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายไปในทิศทางเดียวกัน สนับสนุน ช่วยเหลือ เอาใจใส่ซึ่งกันและกัน ใช้ทักษะประสบการณ์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน สามัคคีกันและร่วมมือกันทำงานอย่างเต็มความสามารถ ซึ่งการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ มี 6 ด้าน ดังนี้

1. ความไว้วางใจ หมายถึง การที่บุคคลที่เป็นสมาชิกทีมหรือผู้นำทีมมีความรู้สึกเชื่อถือศรัทธาไว้วางใจในในความคิดเห็น การกระทำที่ดีต่อกัน มีความรัก ความเมตตาต่อกันด้วยความเต็มใจปราศจากการบีบบังคับ เกิดความเชื่อมั่น และไว้วางใจกัน เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่ทำให้การทำงานร่วมกันให้สำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การสื่อสารแบบเปิด หมายถึง กระบวนการที่นำข่าวสาร ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความคิดเห็น ความต้องการ ทศนคติ ความรู้สึก ความหมายบางอย่าง จากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารโดยใช้ภาษาพูด การเขียน การใช้ท่าทาง สัญลักษณ์ สิ่งของ หรืออื่น ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันโดยมีการ

โต้ตอบในข้อสงสัยให้เข้าใจกันได้อย่างเปิดเผย ทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานร่วมกัน การสื่อสารแบบเปิดมีความสำคัญต่อการบริหารองค์กรเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้ จะทำให้ผู้นำทีม สมาชิกทีม จะมีความเข้าใจในข้อมูลข่าวสาร ความรู้สึก ความคิด ความต้องการซึ่งกันและกัน เกิดความพึงพอใจ รักใคร่ เกิดความเชื่อถือศรัทธา ซึ่งจะนำไปสู่ความร่วมมือในการทำงานที่ให้ผลเพิ่มประสิทธิภาพ ของงาน

3. ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของเป้าหมาย หมายถึง การที่สมาชิกทีมงานมีจุดหมาย ปลายทางหรือเป้าหมายความสำเร็จของงานที่จุดเดียวกัน และเป็นเป้าหมายการปฏิบัติงานของ สมาชิกที่ต้องการให้เกิดขึ้นในองค์กร ซึ่งมีความสำคัญต่อการทำงานเป็นทีม ทั้งนี้เนื่องจากเป็น เครื่องมือที่ทำให้สมาชิกทีมงานทุกคนยึดมั่น และตระหนักในเป้าหมายของการทำงานอันเดียวกัน จึงมีความพยายามทำความเข้าใจ ทุ่มเทกำลังความสามารถอย่างเต็มที่เพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จตาม เป้าหมายร่วมกัน

4. การยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน หมายถึง การที่สมาชิกทีมยอมรับในความรู้ความสามารถ จุดดีจุดเด่น ความแตกต่างด้านความคิด อารมณ์ ความรู้สึก ความเข้าใจ สิทธิอันพึงมีพึงได้ บทบาท หน้าที่ของเพื่อนร่วมทีมด้วยความจริงใจ ให้เกียรติซึ่งกันและกัน จะให้ความสำคัญต่อการทำงาน เป็นทีม กล่าวคือ จะทำให้บรรยากาศการทำงานมีความเป็นกันเอง เพื่อนร่วมทีมกล้าที่จะแสดงออก อย่างตรงไปตรงมา ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างใกล้ชิด ส่งผลให้การทำงานสำเร็จอย่างมี ประสิทธิภาพ

5. การมีมนุษยสัมพันธ์ หมายถึง การที่บุคคลได้ศึกษาพฤติกรรมหรือความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล หรือองค์กร เพื่อให้ได้มาซึ่งความเข้าใจอันดี ความเป็นมิตร ความรัก ใคร่ชอบพอกันระหว่างบุคคล การให้การสนับสนุนในการอยู่ร่วมกัน และมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างมี ประสิทธิภาพ การที่บุคคลในองค์กรมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกันจะทำให้การทำงานเป็นทีมราบรื่น บรรลุผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. การมีส่วนร่วมในการทำงาน หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคคล หรือสมาชิกในทีม มี ส่วนร่วมในการคิด ร่วมตัดสินใจวางแผนงาน ทำงาน ร่วมติดตามและการประเมินผลการทำงาน ร่วมรับผิดชอบการทำงานตั้งแต่ขั้นตอนแรกถึงขั้นตอนสุดท้าย ทำให้เกิดข้อผูกพันในสิ่งที่ตกลง ร่วมกันของทีม หรืออาจกล่าวได้ว่า การมีส่วนร่วมมีความสำคัญต่อทีมงาน ทั้งนี้เป็นการเปิดโอกาส ให้สมาชิกเข้ามามีส่วนในการระดมความคิด ความสามารถในการทำงาน สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ตรงประเด็น ทำให้การทำงานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันเวลา

สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดระยอง หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เป็นของรัฐ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองระยอง อำเภอบ้านค่าย อำเภอบ้านฉาง อำเภอปลวกแดง และอำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง

ตำแหน่ง หมายถึง ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดระยอง

1. ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือรองผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือผู้รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดระยอง ที่ปฏิบัติงานในปีการศึกษา 2554
2. ครู หมายถึง ครูที่ปฏิบัติงานสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดระยอง ปีการศึกษา 2554

ประเภทของสถานศึกษา หมายถึง การจำแนกสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดระยอง ที่เป็นของรัฐ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

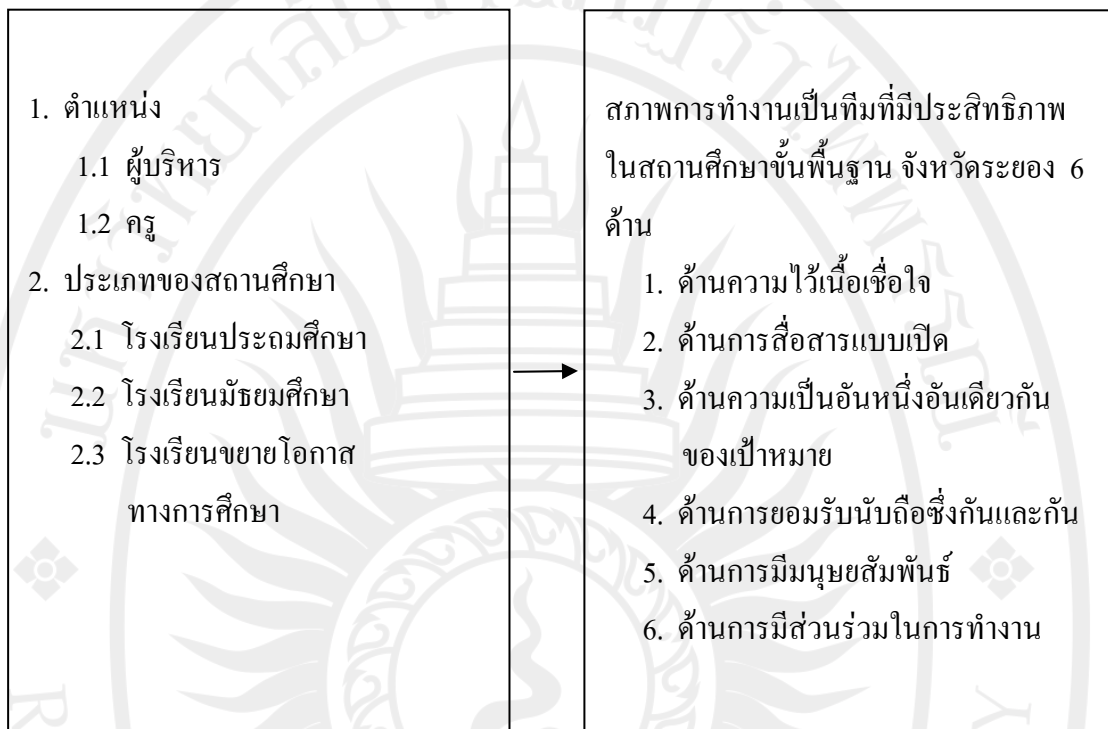
1. โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง สถานศึกษาที่เปิดสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1
2. โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึงสถานศึกษาที่เปิดสอนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองระยอง อำเภอบ้านค่าย อำเภอบ้านฉาง อำเภอปลวกแดง และอำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง
3. โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา หมายถึง สถานศึกษาที่เปิดสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดกรอบแนวคิดการศึกษาสภาพการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดระยอง ตามลักษณะการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ 6 ด้าน ดังภาพประกอบ 1

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

1. ผู้บริหาร และครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดระยอง มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพแตกต่างกัน
2. ผู้บริหาร และครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดระยอง ปฏิบัติงานในสถานศึกษาประเภทต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพแตกต่างกัน